

○ Krakowie i krakowianach

I.1. Tło geograficzne

I.2. Demografia

I.1. Tło geograficzne

Kraków położony jest w południowej części Polski, na styku czterech makroregionów fizyczno-geograficznych: Bramy Krakowskiej, Kotliny Sandomierskiej, Pogórza Zachodniobeskidzkiego oraz Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Miasto zajmuje powierzchnię 327 km² i podzielone jest na 18 dzielnic samorządowych (I–XVIII). Kraków posiada strategiczne położenie komunikacyjne, łącząc główne szlaki turystyczne i tranzytowe (Tatry – Morze Bałtyckie, Frankfurt – Kijów). Klimat w regionie jest umiarkowany, o charakterze przejściowym między klimatem morskim a kontynentalnym. Charakteryzuje się on dużą zmiennością pogody i znacznymi wahaniami przebiegu pór roku w następujących po sobie latach. Średnia roczna temperatura waha się w granicach 8°C, najcieplejszy miesiąc to lipiec, a najchłodniejszy – styczeń. Suma rocznych opadów wynosi około 830 mm, przy czym większość z nich przypada na miesiące letnie. Wydłużoną równoleżnikowo oś Krakowa stanowi dolina Wisły, oprócz której sieć rzeczną tworzą jej dopływy, z których główne to: Wilga (dopływ prawy) oraz Sanka, Rudawa, Białucha, Dłubnia (dopływy lewe).

- Położenie:
 - współrzędne pomnika Adama Mickiewicza na Rynku Głównym – w centrum Starego Miasta – 50°03'41"N i 19°56'1"E
 - w pobliżu południowo-wschodniej granicy Krakowa (Dzielnica X Swoszowice) – przecięcie równoleżnika 50°N i południka 20°E
- Rozciągłość z południa na północ: 18 km
- Rozciągłość z zachodu na wschód: 31 km
- Najwyżej położony punkt: 383 m n.p.m. – Kopiec Józefa Piłsudskiego
- Najniżej położony punkt: 188 m n.p.m. – Ujście Potoku Kościelnickiego

I.2. Demografia

I.2.1. Ludność na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Krakowie

Dane dotyczące ludności publikowane przez Urząd Statystyczny w Krakowie ukazują ludność faktyczną. Oznacza to, że prezentowana liczba ludności nie uwzględnia stałych mieszkańców Krakowa zameldowanych czasowo w innych gminach Polski, ujmuje natomiast saldo migracji nierejestrowanej (dane na ten temat pozyskiwane są w trakcie spisów ludności; ostatni Narodowy Spis Powszechny odbył się w 2002 roku). W 2008 roku mieszkańcy Krakowa stanowili 1,99% ludności Polski i 23% mieszkańców województwa małopolskiego. Miasto liczyło 754 624 mieszkańców i zanotowano spadek liczby mieszkańców.

Tabela I.1. Wybrane wskaźniki demograficzne dla Polski, województwa małopolskiego i Krakowa w latach 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
Liczba ludności faktycznej (w tys.)				
Polska	38 157,1	38 125,5	38 115,6	38 135,0
Województwo małopolskie	3 266,2	3 271,2	3 279,0	3 287,1
Kraków	756,6	756,3	756,6	754,6
Gęstość zaludnienia (w os./km ²)				
Polska	122	122	122	122

Województwo małopolskie	215	215	216	217
Kraków	2 315	2 314	2 315	2 308
Liczba kobiet na 100 mężczyzn				
Polska	108	107	107	107
Województwo małopolskie	106	106	106	106
Kraków	114	114	114	114
Przyrost naturalny na 1 000 ludności				
Polska	-0,10	0,10	0,30	0,92
Województwo małopolskie	1,08	1,22	1,40	2,18
Kraków	-0,80	-0,38	-0,60	0,57
Saldo migracji stałej na 1 000 ludności				
Polska	-0,34	-0,90	-0,50	-0,39
Województwo małopolskie	0,98	0,40	0,80	0,69
Kraków	1,97	1,12	0,50	-0,08

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, Bank Danych Regionalnych GUS

Tabela I.2. Ludność Krakowa w latach 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
Ogółem, z tego:	756 629	756 267	756 583	754 624
kobiety	402 561	402 528	402 661	401 618
mężczyźni	354 068	353 739	353 922	353 006
Zameldowani na pobyt stały, z tego:	733 964	734 510	734 456	734 8115
kobiety	391 051	391 557	391 719	392 065
mężczyźni	342 913	342 953	342 737	342 750
Zameldowani na pobyt czasowy, z tego:	32 627	33 718	32 658	30 977
kobiety	16 960	17 375	15 927	15 728
mężczyźni	15 667	16 343	16 731	15 249

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Tabela I.3. Ruch naturalny w Krakowie w latach 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
Urodzenia żywe ogółem, z tego:	6 436	6 640	6 755	7 537
kobiety	3 099	3 245	3 239	3 640
mężczyźni	3 337	3 395	3 516	3 897
Zgony ogółem, z tego:	7 026	6 919	7 167	7 116
kobiety	3 547	3 468	3 606	3 576
mężczyźni	3 479	3 451	3 561	3 540
niemowlęta	36	33	49	29
Przyrost naturalny	-590	-297	-412	421
Zawarte małżeństwa	3 557	3 892	4 214	4 420
Rozwody	1 778	2 027	1 630	1 658

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Dane dotyczące ruchu naturalnego są opracowywane z uwzględnieniem kryterium terytorialnego według klucza przyjętego w statystyce publicznej:

- małżeństwa – według miejsca zameldowania męża przed ślubem
- rozwody – według miejsca zameldowania osoby wnoszącej powództwo
- urodzenia – według miejsca zameldowania matki noworodka
- zgony – według miejsca zameldowania osoby zmarłej

Tabela 1.4. Liczba ludności w Krakowie oraz sąsiednich powiatach w latach 2006–2008

	2006	2007	2008
Kraków	756 267	756 583	754 624
Powiat krakowski ogółem, z tego gminy:	245 944	247 903	250 395
Czernichów	12 870	12 935	13 058
Igołomia-Wawrzeńczyce	7 645	7 644	7 664
Iwanowice	8 311	8 407	8 508
Jerzmanowice-Przegonia	10 467	10 539	10 559
Kocmyrzów-Luborzycza	13 251	13 398	13 522
Krzyszowice	31 476	31 627	31 809
Liszki	15 682	15 812	15 990
Michałowice	7 824	8 076	8 215
Mogilany	11 322	11 518	11 697
Skąta	9 657	9 659	9 695
Skawina	41 481	41 486	41 708
Słomniki	13 608	13 618	13 663
Sułoszowa	5 881	5 855	5 902
Świątniki Górne	8 661	8 749	8 791
Wielka Wieś	9 401	9 605	9 713
Zabierzów	22 559	22 749	23 129
Zielonki	15 848	16 226	16 772
Powiat wielicki ogółem, z tego gminy:	105 943	107 305	108 767
Biskupice	8 694	8 738	8 847
Gdów	16 422	16 558	16 661
Kłaj	9 889	9 919	10 015
Niepołomice	22 339	22 753	23 112
Wieliczka	48 599	49 337	50 132

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Tabela I.5. Saldo migracji stałych ludności w Krakowie oraz sąsiednich powiatach w latach 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
Kraków	1 447	825	358	-62
Powiat krakowski ogółem, z tego gminy:	1 478	1 601	1 972	1 936
Czernichów	39	89	117	110
Igołomia-Wawrzeńczyce	-1	21	-9	18
Iwanowice	46	78	112	62
Jerzmanowice-Przebinia	36	34	42	22
Kocmyrzów-Luborzyca	98	108	146	120
Krzyszowice	38	89	159	133
Liszki	95	67	97	96
Michałowice	142	158	212	116
Mogilany	230	225	163	98
Skąta	69	72	27	66
Skawina	-10	-57	-8	42
Słomniki	39	34	29	26
Sułoszowa	-2	-15	-14	0
Świątniki Górne	13	63	41	47
Wielka Wieś	110	88	227	143
Zabierzów	261	293	293	272
Zielonki	275	254	338	565
Powiat wielicki ogółem, z tego gminy:	935	984	1 265	1 063
Biskupice	-10	66	69	32
Gdów	104	98	90	14
Kłaj	35	60	37	53
Niepołomice	129	242	396	285
Wieliczka	677	518	673	679

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

W 2008 roku w Krakowie po raz pierwszy zanotowano nieznacznie ujemne saldo migracji. Przyrost ludności na skutek migracji odnotowały natomiast gminy okalające miasto. Gminy powiatu krakowskiego i wielickiego wykazały w latach 2005-2008 przyrost liczby ludności w wyniku migracji – łącznie o około 11 200 osób.

Tabela I.6. Struktura płci i wieku ludności Krakowa w 2008 roku

	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Wiek przedprodukcyjny ¹	117 326	57 206	60 120
Wiek produkcyjny ² , z tego:	497 942	248 410	249 532
mobilny	318 753	161 291	157 462
niemobilny	179 189	87 119	92 070
Wiek poprodukcyjny ³	139 356	96 002	43 354
Ogółem	754 624	401 618	353 006

¹ wiek przedprodukcyjny: 0-17 lat

² wiek produkcyjny: 18-59 lat (kobiety) i 18-64 lata (mężczyźni); wiek mobilny: 18-44 lata; wiek niemobilny: 45-59 lat (kobiety), 45-64 lata (mężczyźni)

³ wiek poprodukcyjny: powyżej 60 lat (kobiety) i powyżej 65 lat (mężczyźni)

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Rezultatem przemian w procesach demograficznych jest zmniejszanie się udziału dzieci i młodzieży w populacji do około 15,5%. Coraz mniej korzystne stają się relacje obrazujące współczynnik obciążenia ekonomicznego – w 2008 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 51,5 osób w wieku nieprodukcyjnym. Udział osób w wieku 65 lat i więcej rośnie – w 2008 roku wyniósł 18,5%. W ostatnich latach obserwuje się systematyczne starzenie się mieszkańców Krakowa – przybywa osób w wieku poprodukcyjnym i maleje udział osób w wieku przedprodukcyjnym. Jest to spowodowane wydłużającą się średnią trwania życia oraz utrzymującym się niskim poziomem urodzeń. Natomiast na skutek migracji przybywają do Krakowa głównie osoby w wieku produkcyjnym.

1.2.2. Ludność na podstawie ewidencji Urzędu Miasta Krakowa (UMK)

Dane z ewidencji ludności prowadzonej przez Wydział Spraw Administracyjnych UMK prezentują liczbę mieszkańców wyłącznie w oparciu o meldunki. Oznacza to, że dane te ujmują również osoby, które będąc stałymi mieszkańcami Krakowa, są zameldowane czasowo w innej gminie na terenie kraju. Dane te nie uwzględniają salda migracji nierejestrowanej, uzyskiwanego przez urzędy statystyczne w trakcie spisów ludności. W porównaniu do 2007 roku zmniejszyła się liczba ludności zameldowanej na stałe o 5 087 osób, a zameldowanych czasowo aż o 8 434.

W przypadku ludności zameldowanej na pobyt stały w 2008 roku dominowała Dzielnica IV Prądnik Biały (liczba ludności – 65 322 osoby), natomiast najmniej osób zamieszkiwało obszar Dzielnicy IX Łagiewniki-Borek Fałęcki (liczba ludności – 14 788 osób). Najwięcej ludności zameldowanej na pobyt czasowy jest w Dzielnicy V Krowodrza (10 653 osób), gdzie znajduje się tzw. miasteczko studenckie oraz w Dzielnicy I Stare Miasto (3 662 osoby). Najniższą liczbę osób zameldowanych czasowo zanotowano w Dzielnicy XVII Wzgórza Krzesławickie (314 osób).

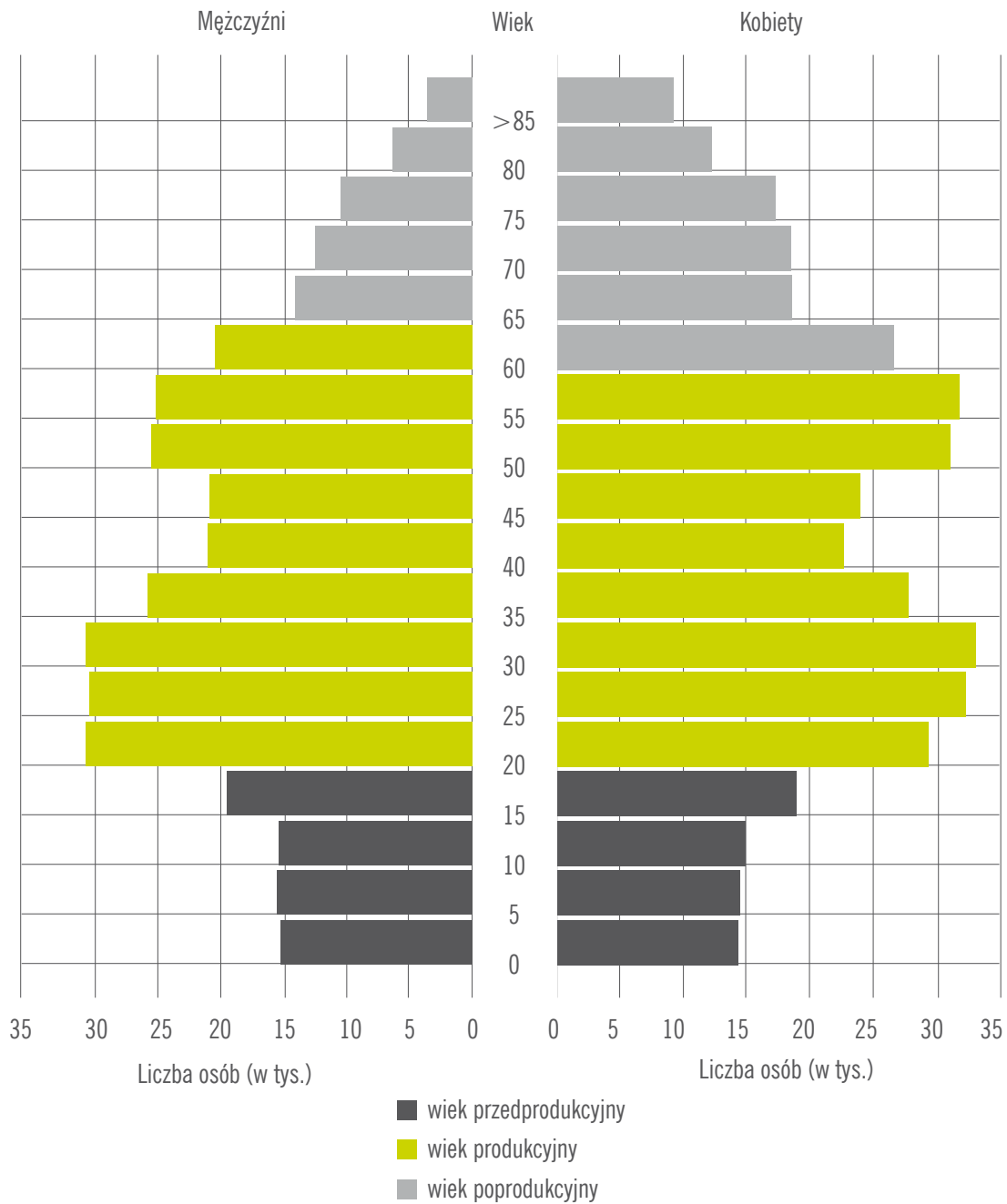
Tabela 1.7. Ludność Krakowa na podstawie danych z ewidencji ludności w latach 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
Ogółem, z tego:	744 875	751 280	749 810	736 269
kobiety	398 657	402 190	401 224	394 577
mężczyźni	346 218	349 090	348 586	341 692
Zameldowani na pobyt stały ogółem, z tego:	706 099	706 998	704 032	698 945
kobiety	378 510	379 308	378 183	375 467
mężczyźni	327 589	327 690	325 849	323 478
Zameldowani na pobyt czasowy ogółem, z tego:	38 776	44 282	45 778	37 324
kobiety	20 147	22 882	23 041	19 100
mężczyźni	18 629	21 400	22 737	18 214

Źródło: Wydział Informatyki UMK

Gęstość zaludnienia oraz liczbę ludności zameldowanej na pobyt stały i czasowy zaprezentowano na Rysunku 2 na końcu publikacji.

Wykres I.1. Struktura płci i wieku mieszkańców Krakowa w 2008 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Informatyki UMK

Informacje na temat ruchu naturalnego w oparciu o dane Urzędu Stanu Cywilnego dotyczą wszystkich zdarzeń demograficznych mających miejsce na terenie Krakowa. Oznacza to na przykład, że uwzględnione zostały noworodki z gmin ościennych urodzone w Krakowie (opieka medyczna świadczy usługi położnicze dla większego obszaru). Także informacje na temat małżeństw i zgonów mogą dotyczyć osób nie będących mieszkańcami Krakowa, a jedynie takich, które zmarły bądź zawierały małżeństwo w Krakowie. W 2008 roku sporządzono 15 968 aktów urodzeń (wzrost o 12,7% w porównaniu do roku poprzedniego), co oznacza utrzymywanie się kolejny rok z rzędu tendencji wzrostowej liczby urodzeń. Wzrosła również liczba rozwodów (o 7,4%) i małżeństw (o 0,5%). W tym samym czasie o 8,5% spadła liczba separacji, a zgonów o 1%.

Tabela 1.8. Ruch naturalny w oparciu o akty Urzędu Stanu Cywilnego w Krakowie w latach 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
Liczba sporządzonych aktów urodzeń	12 942	13 265	14 174	15 968
Liczba sporządzonych aktów zgonów	9 528	9 456	9 678	9 579
Liczba sporządzonych aktów małżeństw	3 980	4 432	4 964	4 991
Liczba wyroków sądowych orzekających separację	257	138	94	86
Liczba wyroków sądowych orzekających rozwód	1 746	1 930	1 469	1 577

Źródło: Urząd Stanu Cywilnego UMK

Tabela 1.9. Prognoza ludności Krakowa na lata 2003-2023 według płci

	2003	2008	2013	2018	2020	2023
Ogółem, z tego:	772 374	787 795	802 259	809 769	810 758	809 478
kobiety	413 217	422 624	431 931	438 046	439 421	440 046
mężczyźni	359 157	365 170	370 328	371 723	371 337	369 432

Źródło: A. Zborowski, 2003, Prognoza demograficzna dla Krakowa na lata 2003-2023

Prognoza sporządzona przez dr hab. Andrzeja Zborowskiego z Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego opiera się na danych bieżącej statystyki ludności. System ten, obok danych o ludności zameldowanej na pobyt stały, zawiera informację o ludności zameldowanej na pobyt czasowy powyżej 2 miesięcy. Ponadto autor prognozy oszacował liczbę osób mieszkających, które jednak nie są oficjalnie zameldowane w Krakowie (np. zamiejscowi studenci i absolwenci szkół wyższych wiążący swoją przyszłość z Krakowem). Według prognozy liczba ludności Krakowa będzie rosła do około 2020 roku (810 800 mieszkańców), a następnie zacznie spadać. Prognoza zakłada dalszy spadek umieralności i wzrost przeciętnej długości życia dla kobiet – od 79,6 lat w 2006 roku do 81 lat w 2023 roku oraz dla mężczyzn – od 70,9 lat w 2006 roku do 74 lat w 2023 roku. Wydłużanie się średniej długości życia będzie się wiązać z procesem starzenia się mieszkańców. Autor prognozy zakłada także wzrost salda migracji stałych oraz czasowych do Krakowa.

Podsumowanie

W 2008 roku:

- Odnotowano spadek liczby mieszkańców Krakowa (o 1 959 osób). Pod względem liczby ludności Kraków pozostaje drugim – po Warszawie – miastem w Polsce. Na koniec 2008 roku miasto liczyło 754 624 mieszkańców
- Po raz pierwszy od kilkunastu lat przyrost naturalny był dodatni (421 osób, tj. 0,6‰). Było to głównie efektem 11% wzrostu liczby urodzeń
- Nastąpił dalszy wzrost liczby małżeństw oraz nieznaczny wzrost liczby orzeczonych rozwodów
- Saldo migracji było ujemne
- Pogłębiał się proces starzenia się mieszkańców Krakowa – udział osób w wieku 65 lat i więcej wzrósł z 18,0% do 18,5%